

Олег ЗАВАРЗІН

ТЕКТОНІЧНА КУЛЬТУРА ТВОРІВ АРХІТЕКТУРИ ТА ДИЗАЙНУ

Пошук об'єктивно чистих і правильних рішень в практиці архітектурно-проектування є дослідницькою проблемою теорії архітектури. Багато відомих і значних артефактів архітектури та дизайну, що традиційно прийнято вважати творами високої майстерності, з одного боку, не є суть ідеальними моделями з позиції естетики об'єктивного формоутворення, — з іншого. Естетика їхніх об'ємно-просторових образів має як позитивні, так і негативні моменти, що залежать від фізичних природних закономірностей нашої світобудови. Всі об'єкти світу існують в умовах гравітації, що формує характер форми та будови будь-якого об'єкта. Розгляд цього об'єктивного чинника формоутворення має досить важливе значення для практики в будь-якій галузі дизайну, у тому числі й архітектурного. Суб'єктивні естетичні цінності того чи іншого твору є предметом іншого дослідження чи дискусії, і в цій статті розглядатися не будуть.

Розглянемо простий випадок — форму краплі води на будь-якій площині (*рис. 1*). Неважко уявити факт, яку форму крапля води має у космосі в умовах невагомості. Звичайно — це правильної форми куля. І що відбувається із краплею води в умовах гравітації на будь-якій площині. Крапля води певним чином трансформується чи деформується. В ортогональній проекції її плану зберігається форма кола, в ортогональних проекціях її фасадів маємо складну криву форму. Висновок: результат аналізу такої трансформації наочно представляє об'єктивну природу тектонічної будови всіх об'єктів, що існують в умовах гравітації: від форм рослин до форми побудови людського тіла, наприклад. Неважко уявити життя людини, якби таке могло зародитись в умовах невагомості. Звичайно, що форма побудови тіла людина була б сферичною, як би не парадоксально це виглядало на перший погляд. Другий висновок: архітектор-дизайнер повинен розуміти цей закон трансформації форми і ретельно застосовувати його у земній практиці, і, відповідно, мати вироблений підхід при про-

*1. Трансформація краплі води
під впливом гравітації*

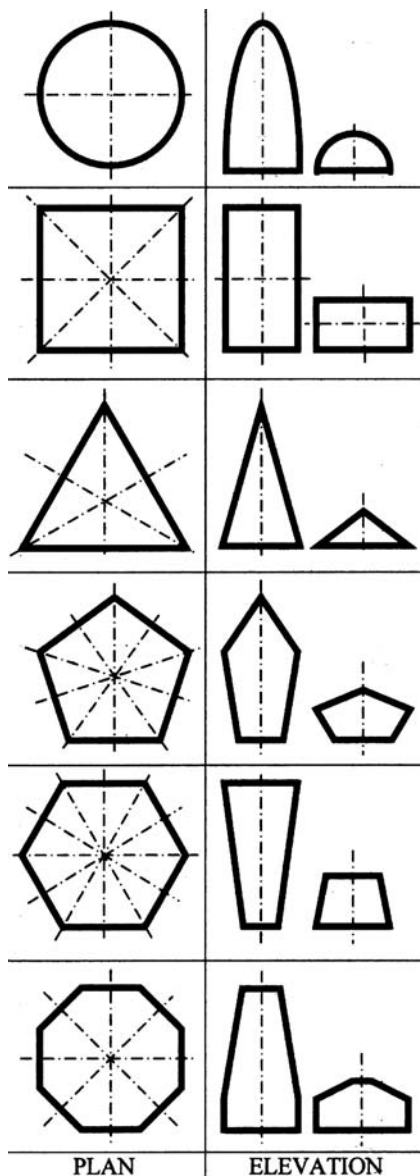
ектуванні тих чи інших штучних об'єктів в умовах невагомості для космічної галузі, наприклад.

Третій висновок: форми в умовах невагомості мають центрально-симетричну структуру з будь-якої точки зору. Форми предметів в земній практиці мають різницю між проекцією плану та проекціями фасадів форм: в плані зберігається властивість центральної симетрії, на фасадах можуть бути присутніми всі інші відомі системи симетрій, крім центральної. Якщо дотримуватись цього об'єктивного закону формоутворення, архітектори та дизайнери зможуть одержувати оптимальні функціональні та естетичні рішення своїх творів. Рухатись наперекір цьому закону означає одержання в практиці проектування епатажних рішень, що матимуть максимум громадської критики. Такі твори, як правило, не матимуть практичної функціональної доцільності, не матимуть довголіття їхньої експлуатації людиною. В такому випадку буде створюватись те, що прийнято називати формальною архітектурою. Ця проблема також є важливою і в етичному аспекті, оскільки буде чітко визначеною точка поділу архітекторів та дизайнерів за результатами їхньої творчості на «правдивих» функціоналістів та «фальшивих» формалістів. Необхідно серйозно ставитись до цього у проектній практиці всім її учасникам.

Як застосовувати цей об'єктивний закон у проектній практиці? Протягом процесу розпланування всі учасники повинні намагатися використовувати у своїх розробках центрально симетричні рішення, скажімо, як плану будівлі в цілому, так і планів окремих її приміщень, планів їхніх архітектурних деталей,

будь-яких розпланувальних вузлів, комунікацій згідно з загальним задумом, композиційними, технологічними та іншими вимогами. У процесі розробки фасадів, прийняття конструктивних рішень застосування центрально-симетричних рішень тих або тих елементів, форм, вузлів згідно з цим законом унеможливується, що суперечить фізичній природі побудов у земних умовах (рис. 2).

Що ми матимемо у реальній практиці, якщо порушимо цей закон? Частото можемо бачити фасади будівель з круглими віконними чи дверними прорізами, з правильно заоваленими фронтонами, чітко сферичними склепіннями та банями, багатопрогонними оболонками правильної сферичної форми. Те саме ми бачимо й у випадку застосування правильних круглих чи квадратних форм як в силуетах екстер'єру будівель, так і в профілях їх інтер'єру. Такі архітектурні рішення мають властивість швидко вражати реципієнтів з першого погляду, викликати різні суперечливі емоції, через те, що вони створюють дивні відчуття фальшивих функцій того чи того об'єкту, який вони споглядають чи планують експлуатувати. Є тільки одна можливість пояснити це. Негативна естетична інформація таких будов говорить лише про одне, наприклад про фальшиву будову. Людині нав'язується фальшива можливість того, що вона зможе пересуватись всередині кулі чи кубу не тільки підлогою, але і стелею, і стінами. Звичай-

2. Диференціація плану і фасаду базових форм

3. Порівняння
фасадів
двох будівель

но, такий прийом має право лише, скажімо, в проектуванні орбітальних станцій та космічних об'єктів. У той же час правдива земна архітектура не має права створювати у людини такі негативні психологічні відчуття дискомфорту в середовищі її існування. Вона повинна базуватись на правдивій архітектонічній культурі побудов. Правдиві архітектурні форми повинні сприйматися природно, відповідно до фізичних законів будови земного середовища і природних людських потреб. Фасад краплі води на площині представляє найкращий взірець об'єктивної естетичної побудови. Фасад людського тіла є найкращим створінням, чинником створення ідеальних форм в архітектурі та дизайні. Згадаймо античні колони ордерних систем стародавньої Греції. Дивлячись на них, ми сприймаємо прототипи мужніх, атлетично складених воїнів (доричний ордер) та чарівних жінок (іонійський ордер). Штучні ордерні системи, що були створенні у добу Відродження відомими майстрами архітектури Андреа Палладіо, Джакомо Він'йолюю, Леоном Баттіста Альберті, поряд із правдивими тектонічними рішеннями мали багато формальних негативних елементів, що мали певні протиріччя й емоційно вражали геометричною правильністю. З цієї причини їхні розробки, що були представлені в трактатах про архітектуру з метою формалізації, були достатньо безуспішними та залишилися в історії архітектури як зразки декорування творів архітектури. На наступному рисунку (рис. 3) представлено для порівняння два добре відомі зразки сучасної архітектури. Перший зразок (архіт. М. Нуньєс) належить до негативної тектонічної культури, другий зразок (архіт. Н. Фостер) належить до позитивної тектонічної культури.

Головним висновком представленого дослідження є наступне. Реальні результати архітектурно-дизайнерської практики повинні бути правдивими та

порядними до їхніх споживачів, створювати оптимальні комфортні умови без фальшивої гри форм та додання будь-якого декору. Представлений геометричний закон правдивої тектонічної структури будь-якого об'єкта є необхідним засобом в будь-якій проектній практиці для досягнення правдивих та корисних результатів творчості. Сучасна архітектура та дизайн як ніколи потребують правдивих рішень. Архітектори не мають права на помилку, на одержання сміхотворних результатів. Такого роду помилки можуть бути занадто дорогими та фатальними як для творців, так і для користувачів їхніх творів. Естетика архітектури та етика архітектора є єдиною справою в проектуванні середовища для людини.

1. Голованов Я. К. Архитектура невесомости: Приглашение к размышлению. — 2-е изд. — М., 1985.
2. Frampton K. Studies in Tectonic Culture: The Poetics of Construction in Nineteenth and Twentieth Century Architecture. — Cambridge, 2001.
3. Hesselgren S. The Language of Architecture. — Lund, 1969.
4. Pottman H., Asperl A., Hofer M., Kilian A., Bentley D. (Ed.). Architectural Geometry. — L., 2007.

Анотація. Стаття присвячена питанню об'єктивної геометричної властивості, що визначає тектонічну культуру форми архітектури та дизайну. Ця властивість лежить в основі секрету як позитивних, так і негативних проявів естетики, що мають місце в тектонічній будові будь-яких об'єктів навколишнього світу, так і у формах предметів, які формують функції в середовищі, що штучно створюється.

Ключові слова: Тектоніка, культура, естетика, етика, архітектура, дизайн.

Анотация. Статья посвящена вопросу объективного геометрического свойства, которое определяет тектоническую культуру формы архитектуры и дизайна. Это свойство лежит в основе секрета как положительных, так и отрицательных проявлений эстетики, имеющих место в тектоническом строении любых объектов окружающего мира, а также и в формах предметов, определяющих искусственно проектируемые средовые функции.

Ключевые слова: Тектоника, культура, эстетика, этика, архитектура, дизайн.

Summary. This paper devoted to questions of the objective geometric property. This property hold basis secret of positive and negative reveals of an aesthetics, which have place in the tectonic structure of objects around us, and also in forms of things, which are forming directions of flows and functions of using in manmade environment.

Key words: Tectonics, Culture, Aesthetics, Ethics, Architecture, Design.